

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป
ชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2558
The Participatory Action Research for Channel Distribution of Food Processing
Product in Tayang District Phetchaburi

วรวิทย์ ยิ้มแย้ม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน 2) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน ของอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เลือกกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ ได้เลือก แบบสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล และ แบบสังเกตการณ์ ผลการวิจัย กลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด มีการรวบรวมมะนาวสดจากสมาชิกและเกษตรกรภายในท้องถิ่น และบริเวณใกล้เคียง มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น มะนาวผงพร้อมปรุง มะนาวผงสำเร็จรูป (พร้อมดื่ม) น้ำมะนาวพร้อมดื่ม เปลือกมะนาวสามรส และมะนาวดอง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ปัญหาที่พบในด้านของช่องทางการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ผลิตภัณฑ์มีอายุสั้น ช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย บุคลากรผลิตไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ด้านการจัดจำหน่าย บริหารการตลาดไม่เป็น บรรจภัณฑ์ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด มีกลยุทธ์การส่งเสริมการขายน้อย โดยมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ต้องให้ความรู้ในด้านของช่องทางการจัดจำหน่าย และ ผลักดันสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

คำสำคัญ : ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม, ช่องทางการจัดจำหน่าย, อาหารแปรรูปชุมชน

Abstract

The objectives of the study were 1) to study the distribution channels of community processed food in Tha Yang district, 2) to study the current status of distribution channels for processed food. this research, the researcher selected the Union Tha Kham Kham Samakkhi Cooperative Limited Women Group, Tha Yang District, Phetchaburi Province. the research tool were 1) the focus group, 2) In-depth interview and 3) the Observation. The result showed that the Credit Union Women's Cooperative Group There is a collection of lime from members and farmers in the locality and nearby areas to be processed into various forms such as ready-to-cook lime powder, Ready-to-drink lime (ready to drink), ready-to-drink lemon juice, Three-flavored lemon peel and pickled lemon. The Problems for marketing channels and distribution channels found that Short

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

product life, less distribution channels, not enough production personnel, no knowledge of distribution, the packaging is not marketable. The solution is the government must provide knowledge in terms of distribution channels and pushing towards community product standards.

Keywords: Participatory action, Distribution channels, Processed food products.

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหาร โดยให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน เผยแพร่องค์ความรู้และ พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชน โดยศึกษารูปแบบของอาหารทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชนและมีการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชนให้มีรายได้ เพื่อสร้างฐาน “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” หนุนเสริมปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชนและความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อการเป็นอยู่ ส่งเสริมแนวนโยบายในการพัฒนาชนบทโดยสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทในการช่วยเหลือตนเองและชุมชน สร้างจิตสำนึกร่วมกัน (โสภภาพ กล้าสกุล และ คงขวัญ ศรีอาด, 2557) โดยส่งเสริมการรวมตัว จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน พร้อมยังสนับสนุนการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นสินค้าและบริการจึงทำให้เกิดงานสร้างสรรค์ ทั้งนี้ยังมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนงบประมาณและนำวิทยาการใหม่ๆ มาบูรณาการร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีการพัฒนาทักษะความรู้ด้านวิชาการ เช่น ความรู้ด้านการตลาด การผลิต เทคโนโลยี การเรียนรู้และการบริหารจัดการสินค้า เป็นต้น โดยวางแผนเป้าหมายเพื่อต้องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและสามารถเสริมสร้างรายได้เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองของชุมชนได้ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล/หมู่บ้าน และใช้แผนชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและส่งเสริมให้หมู่บ้านชุมชนนำไปใช้ เป็นสร้างความน่าเชื่อถือให้กับชุมชน สามารถไปใช้ประโยชน์ในการประสานการบูรณาการและขอรับการสนับสนุนของงบประมาณจากรัฐบาลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความพึ่งพาตัวเองได้ และพัฒนามาจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในระยะยาวและต่อเนื่อง เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้ กลุ่มสมาชิกเสริมสร้างชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ได้ยึดหลักระบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ(สุเมธ ตันติเวชกุล,2542) 1) ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง เป็นระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการในครัวเรือนก่อน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า 2) การรวมกลุ่ม เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย เช่น การเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรม การแปรรูปอาหาร เพื่อให้เกิดเครือข่ายที่กว้างขวาง และองค์กรชาวบ้านเหล่านี้จะเข้มแข็ง ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) ตั้งอยู่บนพื้นฐานความมีคุณธรรม เศรษฐกิจพอเพียงต้องอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความ

สามัคคีของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากก่อให้เกิดรายได้แล้วยังช่วยให้ความมั่นคงทางสถาบันชุมชน สถาบันครอบครัว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและการรักษาประเพณีของท้องถิ่นด้วย

อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีตำบลในการปกครอง 12 ตำบล ได้แก่ ท่ายาง ท่าคอย ยางหย่อง หนองจอต ฆาปปลาเค้า ท่าไม้รวก วังไคร้ กัดหลวง ปีกเตียน เขาระบุก ท่าแลง บ้านในดง มีการประกอบโครงการธุรกิจทั้งหมด 36 ธุรกิจ ซึ่งแบ่งแยกเป็น กลุ่มผู้ผลิตชุมชน ผู้ประกอบการรายเดียว โดยประเภทของธุรกิจ แบ่งออกเป็น อาหารแปรรูป เครื่องดื่ม ของใช้ ซึ่งทั้งหมดมีการจดทะเบียนขึ้นตรงกับพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยมีการตรวจสอบมาตรฐานของธุรกิจอยู่เสมอ แต่ด้วยอุปสรรคของชุมชน ในด้านความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจ ให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มลูกค้าทั่วโลก ด้านการตลาดในการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์สินค้า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่นั้นเป็นปัญหาโดยรวมในกลุ่มชุมชนบ้างชุมชนเท่านั้น

จากปัญหาที่กล่าวมาข้าง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการในการศึกษาการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยให้ความสำคัญในการปฏิบัติการร่วมกัน ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูป ของชุมชนในอำเภอท่ายางจังหวัดเพชรบุรี และหาแนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย อาหารแปรรูป อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2558
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2558

สมมติฐานการวิจัย

ได้แนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นเรื่องการร่วมกันแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยเลือกประชากรที่จะทำวิจัยคือ ชุมชนในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่สร้างผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของชุมชน

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เลือกประชากรที่จะทำวิจัย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของชุมชนใน

อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling)กลุ่มตัวอย่างใน
ครั้งนี้ มีจำนวน 28 คน ในกลุ่มผู้ผลิตชุมชนเกี่ยวกับอาหารแปรรูป 1 ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสนทนากลุ่ม
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล
3. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและแบบกึ่งโครงสร้าง
4. แบบสังเกตการณ์

การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป
ชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้น
กระบวนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ใช้กระบวนการวิธีสัมภาษณ์แบบชี้นำ(Guided interview) ซึ่ง
เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว หรือเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐาน หรือไม่มีการ
กำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth interview) อย่างชัดเจน แต่จะต้องมีการ
กำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้าง มีความยืดหยุ่น และมีการนำคำสำคัญ(Keywords) มาใช้ประกอบ
กระบวนการสัมภาษณ์ โดยลักษณะคำถาม สามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือ ผู้ให้
สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป
ชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยเน้นการมีส่วนร่วมกับ
ผู้นำชุมชน ผู้วิจัย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของชุมชน
ในการเก็บข้อมูลจะต้องมีการศึกษา ทฤษฎีช่องทางการจัดจำหน่าย และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะ
สร้างหัวข้อสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โดยสอบถาม ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร
แปรรูปของชุมชน ถึงข้อมูลเกี่ยวกับ ช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ ในการเก็บข้อมูลจึงสรุปคำถามในการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ความเป็นมาในการสร้างธุรกิจอาหารแปรรูปของชุมชนมีลักษณะอย่างไร
2. ลักษณะของช่องทางการจัดจำหน่ายในปัจจุบัน มีลักษณะอย่างไร
3. ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับธุรกิจอาหารแปรรูปชุมชน
4. เทคโนโลยีสารสนเทศกับช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

เมื่อได้ถามในการสัมภาษณ์ ก็จะได้กรอบในการเก็บข้อมูล และมีการประชุมกลุ่มกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น
ผู้นำชุมชนหรือธุรกิจชุมชน ผู้วิจัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูป
ของชุมชนในอนาคตต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และแบบสังเกตการณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยได้แบ่งประเด็นต่าง ๆ นั้น ข้อมูลจึงมีความสำคัญในเรื่องของความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องและความแม่นยำตรง พอเพียงที่จะนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับผลการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยนำข้อมูลจากการผลจากการสัมภาษณ์จากตัวบุคคล ผลจากการสังเกต มาสรุปหาข้อแตกต่างและเปรียบเทียบกับความสอดคล้อง และเพิ่มประเด็นที่สำคัญที่ทำให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง จากแหล่งที่มาอีกครั้งหนึ่งโดยการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาตรวจสอบกับ ผู้ที่ถูกรับสัมภาษณ์ หรือ ผู้นำชุมชน และการประชุมกลุ่ม เพื่อยืนยันความถูกต้องของผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการวิเคราะห์เชิงบรรยาย พรรณนาจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการเก็บข้อมูลทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเป็นประเด็นหลัก (Major Themes) และนำประเด็นหลักมาแยกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) ซึ่งเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน ของอำเภอ ท่ายาง ศึกษาสภาพปัจจุบันของช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน ของอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เลือกกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยแบ่งการศึกษาเป็นหัวข้อดังนี้

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

อำเภอท่ายางเป็นอำเภอที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ โดย เนื้อที่ประมาณ 3,290 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบ อาณาเขตทางทิศตะวันตกติดกับประเทศพม่าเป็นที่ป่าดิบชื้นภูเขาสูง เป็นแหล่งต้นน้ำเพชรบุรี และต้นน้ำปราณบุรี มีป่าไม้ แร่ธาตุ อุดมสมบูรณ์ ด้านทิศตะวันออกติดกับอำเภอไทย เป็นอำเภอที่มีลักษณะภูมิประเทศทุกรูปแบบ ทั้งทะเล ป่า และภูเขา

ความเป็นมาในการสร้างธุรกิจอาหารแปรรูปของชุมชน ในชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรโพธิ์ทองพัฒนา โดยมีสมาชิกของกลุ่ม 37 คน ในตำบลท่าคอย เกษตรกรส่วนใหญ่ใน ตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จะประกอบอาชีพทำสวนมะนาว เพราะสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานที่ดี ทำให้มะนาวอำเภอท่ายางมีความแตกต่างจากแหล่งอื่น ด้วย รสชาติ กลิ่นหอม ผิวสวย แต่เนื่องด้วยเกษตรกรมีการปลูกมะนาวเป็นจำนวนมาก ทำให้ราคามะนาวในการขายเริ่มถูกลง ทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ต่อมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาราคามะนาวตกต่ำ ด้วยวิธีการทำให้มะนาวออกผลนอกฤดูกาล เกษตรกรยังคงประสบกับปัญหา ราคามะนาวตกต่ำเป็นประจำทุกปี จากปัญหาดังกล่าว

ข้างต้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์ทองพัฒนา ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด ให้ความสนใจที่จะนำมะนาวสดมาแปรรูปสินค้า จึงได้จัดตั้งเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด เพื่อรวบรวมมะนาวสดจากสมาชิกและเกษตรกรภายในท้องที่และบริเวณใกล้เคียง มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น มะนาวผงพร้อมปรุง มะนาวผงสำเร็จรูป (พร้อมดื่ม) น้ำมะนาวพร้อมดื่ม เปลือกมะนาวสามรส และมะนาวดอง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตผลทางการเกษตร และมีการทดลองสูตรในการอาหารแปรรูป จนถึงปี 2543 อัตราส่วนการผสมและเทคนิคขั้นตอนการผลิตจึงคงที่ สามารถออกจำหน่ายได้ในที่สุด โดยเริ่มจากการออกร้านตามงานแสดงสินค้าที่ทางหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น สร้างรายได้และมีลูกค้าประจำหลายรายหลังจากที่ได้ออกร้านแสดงสินค้า และผ่านงานประกวดจนได้เป็นสินหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และเปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด จังหวัดเพชรบุรี

หลักการและวิธีการในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน การกำหนดความต้องการและคิดค้นหาเพื่อการรวมกลุ่มโดยผ่านตัวแทน หรือผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่คณะกรรมการกลุ่มฯ ในการระบุความต้องการของคนในชุมชนต่อที่ประชุมของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านต่างๆ และชี้แจงถึงผลมติการประชุม หากมีข้อโต้แย้งใดที่สมาชิกไม่เห็นด้วยก็จะมีการถกเถียงกันถึงความต้องการร่วมกันเป็นเสียงส่วนใหญ่รวมถึงระบุแนวทางการดำเนินงานต่อไป

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สมาชิกมีการประชุมแล้วมีการเลือกตั้งตามระเบียบ ดังนั้น สมาชิกพึงพอใจการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ เพราะกรรมการคือ ผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นที่รู้จักของคนในชุมชนดี จึงให้ความไว้วางใจในการบริหารงาน

3. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการตลาด

ด้านสินค้า เนื่องจาก สมาชิกในกลุ่ม ประกอบอาชีพ เกษตรกร เช่น สวนมะนาว สวนชะอม เป็นต้น กลุ่มได้มีการประชุม เรื่อง สินค้า โดยสรุปว่าจะแปรรูป ของ ผลมะนาว และ ชะอม เป็นสินค้าแปรรูปต่าง เช่น มะนาวผงพร้อมปรุง มะนาวผงสำเร็จรูป (พร้อมดื่ม) น้ำมะนาวพร้อมดื่ม เปลือกมะนาวสามรส และมะนาวดอง รวมทั้งนำ ชะอมมาแปรรูปเป็น ข้าวเกรียบ เป็นต้น

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มฯได้รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้เข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ดังนั้น จึงได้นำสินค้า ไปวางขาย ใน งาน OTOP งานเกษตรของจังหวัด งานพระนครคีรี – เมืองเพชรบุรี งานของดีที่ท้ายาง

ปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มประสบปัญหาการดำเนินงานในด้านต่างๆดังนี้

1. ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มฯ ไม่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ขาดโครงสร้างบริหารงานที่ชัดเจน ขาดการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างที่ชัดเจน ไม่มีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ไม่เห็นความสำคัญของการประชุมเป็นระบบ ขาดการรายงานผลการดำเนินงานกลุ่มฯ ให้แก่สมาชิกทราบ ขาดการติดตามตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน

แนวทางแก้ไขปัญหา พบว่า กลุ่มฯ ใช้ความสัมพันธ์ของสังคมกับสมาชิกเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยการโทรศัพท์หาสมาชิกบางคนที่มีความสนิทสนมกัน แทนการประชุมกลุ่มฯ

2. ปัญหาด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์มีอายุสั้น ช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย บุคลากรการผลิตไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ด้านการจัดจำหน่าย บริหารการตลาดไม่เป็น บรรจุกัญชีไม่เป็นที่ต้องการของตลาด มีกลยุทธ์การส่งเสริมการจำหน่ายน้อย

แนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มฯ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องอายุของผลิตภัณฑ์ได้ ยังต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่กลุ่มฯ ไม่เริ่มต้นการติดต่อประสานงานด้วยตนเอง รอเพียงให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้เสนอให้ความช่วยเหลือก่อน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่มีการพัฒนาที่ดีขึ้น
2. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กลุ่มฯ มีการฝากขายสินค้าและออกร้านต่างๆบ้างในบางครั้ง เนื่องจากไม่มีสมาชิกออกไปขายสินค้า
3. ด้านการจัดจำหน่ายและการตั้งราคา พบว่า กลุ่มฯ ตั้งราคาจำหน่ายตามราคาวัตถุดิบ
4. ด้านการส่งเสริมการจัดจำหน่าย พบว่า กลุ่มฯ ไม่มีความรู้ด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการจัดจำหน่ายที่ดี ที่ทันสมัย และตอบสนองต่อลูกค้าได้ มีเพียงการลดราคา หรือส่วนแบ่งทางการค้าแก่ตัวแทนจำหน่ายเท่านั้น
5. ปัญหาด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า สมาชิกกลุ่มฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงประสบปัญหาในการเรียนรู้ และความเข้าใจในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหา กลุ่มฯ ยังคงรอความช่วยเหลือจากภาครัฐให้เป็นผู้ผลักดันสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปชุมชน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน ของอำเภอ ท่ายาง ศึกษาสภาพปัจจุบันของช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาช่อง ทางการจัดจำหน่ายอาหารแปรรูปชุมชน ของอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เลือกกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าขามสามัคคี จำกัด อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าเส้นการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชาวบ้านท่าขามเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกาดำเนินงานกลุ่มสตรีฯ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่ม เกิดจากการถ่ายทอดความรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้แก่สมาชิก เช่น การประชุมหรือการอบรม และการถ่ายทอดความรู้แบบไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะพูดคุย

ในด้านของการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ ในการร่วมมือพบว่า ยังเป็นปัญหาใหญ่ ไม่ว่าจะในด้านของความรู้ของการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ปัญหาด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ปัญหาด้านการกำหนดราคา ปัญหาด้านส่งเสริมการขาย และ ปัญหาด้านสินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์มีอายุสั้น ซึ่งกลุ่มฯส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงประสบปัญหายากต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้านการตลาด ดังนั้นภาครัฐยังคงให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย

เอกสารอ้างอิง

โสภภาพร กล่ำสกุล และ คงขวัญ ศรีสอาด.(2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์ทองพัฒนา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

- รศ.ศิริ ภูพงษ์วัฒนา.การจัดการช่องทางการตลาด(2549) กรุงเทพมหานคร.สำนักพิมพ์แสงดาว
- ชาลินี กิตติโรจนา.ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าประเภทของขั้วของผู้ส่งออก ใน
จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย(2551).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สุชิน นະตะปา.(2541).หลักการตลาด.กรุงเทพมหานคร.ฟิลิปปส์เซ็นเตอร์
- ทรงยศ ใจวงษ์.(2546). ศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายความพิวเตอร์ในศูนย์การค้าพันธุ์พลาซ่า กรุงเทพมหานคร.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ฉัตยาพร เสมอใจ.(2549).การบริหารการตลาด.กรุงเทพมหานคร.ซีเอ็ดยูเคชั่น
- สุดาพร กุณทลบุตร.(2550)หลักการตลาดโรงพิมพ์ : กรุงเทพฯ.แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อัจจิมา เศรษฐบุตรและสายสวรรค์ วัฒนพานิช.2549 การบริหารการตลาด. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กรุงเทพฯ.ซีเอ็ดยูเคชั่น (มหาชน)
- ปิยะวัน เพชรหมี่.(2554) การศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายมะขามหวานแปรรูปของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์.มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ณัชชา ลิ้มปิติริสุวรรณ.(2552). การใช้ช่องทางการตลาดของผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร. สาขาวิชา
เทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- วิมลพัทธ์ร์ พงษ์ประไพ.(2553).การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอโดยชุมชนมีส่วนร่วม.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- รัชนิกร อุตตมา.(2553).ช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกร ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไพฑูรย์ ทองทรัพย์.(2551).การออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกแกง ของกลุ่มเกษตรกรบ้านหัวแหลม ต โกรก
พระ อ โกรกพระ จ.นครสวรรค์. คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครสวรรค์
- นิลุบล ธนสิทธิ์สุนทร.(2553). ทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เซรามิคของผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง.สาขาวิชา
บริหารธุรกิจ.สำนักบริหารและพัฒนาวិชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- กรรณิการ์ นามวงศ์(2553).การศึกษาช่องทางการตลาดจำหน่ายสินค้าเซรามิคของจังหวัดสุพรรณบุรี.มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- พจนีย์ ศรีวีเชียร. (2554). การวิเคราะห์รูปแบบของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบที่ตั้ง และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลผลต่อที่ตั้งของอุตสาหกรรมอาหาร
แปรรูปในจังหวัดสุพรรณบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เกศรินทร์ เพ็ชรรัตน์ วิลัย หุตะโกวิท น้อมจิตต์ และคณะ. (2552). การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากเม็ดบัว
เพื่ออุตสาหกรรมอาหารสุขภาพ.คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- ณัฏพล สุธงธิ. (2547). ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่มีต่อผลิตภัณฑ์สินค้าอาหาร
แปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเพชรบุรี.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พลเอก ตั้งเจริญ. (2549). การทานโยบายคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับโรงงานอาหารแปรรูปขึ้นปฐุมภูมิ.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

